

קול הדודי

פנינים יקרים מלוקטים מספר קול דודי עה"ת ומועדים מאת הרב"ג רבי דוד פראג'ר שליט"א
נשיא רה"תאחדות קהילות החרדים בעיר הבירה לונדון יב"ו

ואלה שמות וגו' (א' א')

בספר בית אהרן מפרש דהא דהתחיל ספר שמות בלשון ואלה עם וי"ו החיבור [וכבר עמדו בזה כל המפרשים ע"י ראב"ע ורמב"ן ואורח"ק] ה"ט דו"ו הוא ענין המשכה ויש בזה רמז לשובב"ם ע"ש ונראה לפרש כוונתו דהא דו"ו הוי המשכה הוא בין מטעם צורתו שהוא קו ישר המושך ומחבר מלמעלה עד למטה ובין מהא דהוא האות הראשונה של חלק השני של שם הוי"ה המושך לתחתונים את השפעת החלק הראשון של שם הוי"ה שהוא בעליונים וכמ"כ כאן מחבר הוי"ו שבתחילת ספר שמות את סוף ספר בראשית שמסתיים בגלות השבטים עם תחילת ספר שמות העוסק בשעבוד ששעבדו אותם המצרים והוא מרמז לענין השובב"ם שיש לנצל זמן הגלות וההסתרה כדי לתקן ולהתקרב להקב"ה ע"י תשובה ויסורין וענין דומה ונוסף להנ"ל מרומז במה שכתוב ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וגו' לשון הוה דאף דכבר באו לפני זמן רב כשעוד היו יעקב ויוסף והשבטים בחיים כדלעיל פרשת ויגש מ"מ עדיין גם אחרי עשרות בשנים היו בבחינת באים שלא עזבו יחודם בגלות מצרים ונשארו מצוינים שם גם בזמן ההסתרה שנתחזקו ונאחזו במסורה שלהם ולא שינו לשונם מלבושם ושמותם ובהו יתפרשו גם דברי הנביא בתחילת ההפטרות הבאים ישרש יעקב שאם יעקב הקטן ישרש ולא יתבטל מבחינתו ורק ידבק במסורתו אז יציץ ופרח ישראל ע"י יוכל להתגדל לבחינת ישראל ויוציא ציץ ויפרח פרח עד הגאולה השלמה בב"א.

[לחתך לעלית לתורה או לשבע ברכות] ואלה שמות בני ישראל וגו'

הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו (א' א').

בתחילת הפסוק כתוב הבאים לשון הוה ובסופו כתוב באו לשון עבר ויש לומר דמתחילה קאי הבאים על בני ישראל בחינת ישראל בחינה עלינה והם תמיד בבחינת באים ראשית כל למצרים וגם אח"כ לשאר גלויות כאילו עתה באים שלא משכחים מהותם שהם ישראל ואינם מתערבים באומות אבל בסוף הפסוק קאי על את יעקב בחינת יעקב בחינה תחתונה ואצלם כתוב באו לשון עבר שהם בסכנה לשכוח מהותם שביאתם כבר בבחינת עבר שאחר זמן כבר נשפעו מן האומות ומצינו במקום אחר דשם ישראל מכוון כנגד הזכר ושם יעקב מכוון כנגד הנקבה כדכתיב בפרשת יתרו כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל לבית יעקב הם הנשים ובני ישראל הם האנשים והענין הוא דהצורה של הבית נקבעת על ידי הבעל שהוא עוסק בתורה וגם רק הוא מצווה ברוב המצוות והוא ראוי להעלות את הבית לשם ישראל והחומר של הבית שראוי לקבל הצורה היא האשה ובפרשת וישב כתוב ויבא יעקב שלם וגו' ודרשינן נוטריקון ש"לם' שלא שינו ש"מם ל'שונם מ'לבושם וזה בבחינת יעקב דוקא דהנקבה שומרת על עיקר היסוד שעליו יכול הבעל לבנות הבית להעלותו למעלה ואף אי נאמר עליה לשון עבר כמו שכתוב שם ויבא יעקב וגו' וכן כאן כתוב איש וביתו באו וגו' מ"מ כל שעיקרים אלו של שם לשון ומלבוש לא נעקרו ממנה יכול הבעל להוסיף בתורה ומצות על יסוד זה וע"כ אמרו איש ואשה שכינה שרויה ביניהם בצירוף ושותפות שניהם יחד.

[לשבע ברכות] אלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש

וביתו באו (א' א').

לכאורה איכא להבין למה תחילה נקט לשון הוה הבאים ושוב סיים בלשון עבר באו ויש לומר דרק מפני שבאו איש וביתו היינו כל אחד עם אשתו ע"י זכו לישאר בבחינת באים ולא להשתקע במצרים ועוד דלשון שמות בני ישראל וגו' דרישא דקרא מכוון לזכרים ולשון את יעקב איש וביתו באו וגו' דסיפא דקרא מכוון לנשים כדמצינו בפרשת יתרו כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל ולפ"ז יש לפרש כוונת הפסוק בדרך זו למה אצל זכרים כתוב הבאים לשון הוה שנשארו בתמימותם במצרים מפני שאצל הנשים כתוב באו לשון עבר ששמרו על מסורת העבר שלהם שקבלו מבית אביהם ואמרו ז"ל במסכת ברכות ח. במערבא כי נסיב אינש איתתא אמרו ליה הכי מצא או מוצא וכו' ע"ש דמצא היינו ע"פ הא דכתיב מצא אשה מצא טוב ומוצא ע"פ הא דכתיב מוצא אני ממר ממות את האשה ומבואר דהטוב בא בלשון עבר מצא והרע בלשון הוה מוצא והיינו דעיקר מעלת האשה שתבא עם המסורת של העבר אבל אם

היא בבחינת הוה לשון מוצא שרוצה להתבדק לכל חידוש הנהגה שמחדשים בעולם אז נקראת מר ממות וע"כ אמר לנו כאן הפסוק דכיון דאיש וביתו באו שבנו ביתם עם אשה שמרומזת בלשון באו והוא לשון מצא שניהם בחינת עבר ע"י נשארו ישראל בבחינת באים ובירושלמי מצינו דכשהיו אומרים למאן דנסיב איתתא מצא או מוצא הוסיפו לפרש מן הקומצים או מן החולמים דמצא כתיב בקמ"ץ ומוצא כתיב בחול"ם ויש לפרש דאם האשה מן הקומצים שיודעת לקמוץ עניני גשמיים אז מצא טוב ואם היא מן החולמים שיש לה חלומות של עשירות וגאות אז היא מר ממות וגם המשך הפסוק מראה כדנ"ל ויוסף היה במצרים שרש"י מפרש שהכוונה אף שהיה מלך בכ"ז נשאר בצדקו והיינו דכל הפסוקים האלה בתחילת ספר שמות באו להורות על קיום כלל ישראל בצדקתו בתחילת גלותו מארצו ובזה יתפרש היטב גם הפסוק הראשון של ההפטרות הבאים ישרש יעקב וגו' היינו שבחינת באים שנשארו בצדקתם בחינה זו השריש בהם יעקב היינו הנשים הצדקניות וע"י ציץ ופרח ישראל שעל יסוד שורש כזה יוכלו האנשים אח"כ שהם ישראל לא רק לישאר באים אלא גם לעלות עוד ולעשות ציצים ופרחים.

ותאמרן המילדות אל פרעה כי לא כנשים המצרית העברית כי חיות

הנה בטרם וגו' וייטב אלקים למילדות וירב העם ויעצמו מאד (א')

י"ט.

לכאורה יש להבין האך טענו המילדות שהנשים העבירות חיות הנה ולא צריכות להן מפני שילדות לפני שבאות א"כ האך נתמנו להיות מילדות מתחילה ומה היה עסקם עד היום וגם עכשו מה עושות כל היום ואולי יש לפרש דאח"כ דודאי פרעה לא האמין להם ובא לראות בעצמו או שלח שליחים לראות בשעת לידה אם האמת אתן ומעולם לא היה כן שאמרו כך רק כדי להציל ילדי ישראל ונעשה להן נס שמיום שאמרו כן לפרעה והוא שלח שליחים לראות נעשה באמת שהולידו הנשים העבירות לפני שבאו המילדות ולולי דברי רש"י היה מקום לפרש בזה המשך הדברים דהא דכתיב וייטב אלקים למילדות וגו' היינו הטבה זו לאמת את דבריהן וממילא וירב העם וגו' ואח"כ קיבלו עוד שכר והטבה נוספת של ייעש להם בתים ושני דברים נפרדים לגמרי הם ומהטבה זו שראו שליחי פרעה שהנשים העבירות יולדות כלי מילדת מזה נצמח וירב העם שביטל פרעה גזירתו שראה שע"י המילדות אינו יכול לפעול מאומה שבאמת יולדות היולדות לבד בלי שום עזר.

וייטב אלקים למילדות וירב העם ויעצמו מאד ויהי כי יראו

המילדות את האלקים ויעש להם בתים (א' כ').

לכאורה תמוה דהפסוק מתחיל וייטב וגו' ואינו מבאר מה היא הטובה וק"ק לומר דהכוונה להא דמסיק בפסוק שלאחריו ויעש להם בתים וגו' דלמה באמצע מפסיק ואומר וירב העם וגו' ועוד למה חזר ואמר ויהי כי יראו וגו' הלא כבר ראינו לעיל פסוק י"ז ותיראן המילדות את האלקים וגו' אבל רש"י פירש באמת וייטב מהו הטובה וכו' ויעש להם בתים וגו' כלומר דזו היא הטובה ולא חשש מכל ההפסק שהפסיק הפסוק באמצע וחזן מכל הנ"ל הלא קי"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא ולולי דבריו ז"ל היה מקום לומר דיש כאן בשני הפסוקים שני ענינים נפרדים דבפסוק ראשון וייטב וגו' טובה זו היא שהצליחו במזימתן להציל הילדים דזה נקרא טובה כשאדם רוצה בדבר ועוסק בו ומוסר עצמו עליו ורואה שמצליח וע"כ אומר הפסוק דהטובה היתה וירב העם ויעצמו מאד וגו' והפסוק השני ויעש להם הקב"ה בתים אינו נקרא וייטב דלא בא להם כשכר הצלת הילדים שלא שייך שכר בעה"ז אבל ויהי כי יראו המילדות את האלקים וגו' והיתה שאיפתן לזכות לדורות ישרים ההולכים ביראה זו ע"כ קיים הקב"ה מחשבתם ויעש להם בתים וגו' ונתן להם בתי מלכות ובתי כהונה.

[לברית מילה] וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי (ב' א').

וברש"י שעשה בה לקוחין שניים שפירש ממנה מפני גזירת פרעה ואמרה לו בתו שלך חמורה משל פרעה שהוא לא גזר אלא על הזכרים ואתה גזר גם על הנקבות וכו' וקיבל את דבריה מלאים בטחון אע"ג דהיה נגד השכל להוליד בנים העומדים למות ע"י המצרים ובזכות תמימות זו ובטחון זה זכה שיצא

ממנו משה רבנו שעתידי ללמד תורה לישראל הרי דרכו התמימות גמורה של לידתו הא גופא הביאתו לחכמה גדולה ביותר ובתחילת פרשת בשלח כתיב ויאמר ה' אל משה דבר אל בני ישראל וישבו ויחנו וגו' ואכבדה בפרעה ובכל חילו וידעו מצרים כי אני ה' ויעשו כן וגו' ופירש רש"י שם שאע"פ שהיה כנגד הבנתם והאין אנו קרבים אל רודפינו בכ"ז שעבדו את עצמם לדברי משה ועשו כצויו ואמרו אין לנו אלא דברי בן עמרם ע"ש ד"ל דמה שקראו אותו דוקא בן עמרם הכוונה דכשישראל עושים בתמימות בלי להבין אז הולכים בדרך עמרם שהוא הראה דרך זה כדנ"ל ובגמ' מנחות נ"ג: בתוס' מביאין בשם ר"ת דהא דאמרין בברכת המילה אשר קידש ידיד מבטן קאי אאע"ה ולא איצחק אבינו כמו שמפרש רש"י בשבת ס"ו פ"א דמילה וזה ע"פ הגמרא שם במנחות שאומרת ידיד בן ידיד היינו שלמה המלך בנו של אברהם אבינו שנקרא ידיד שנאמר מה לידידי בבית עי' שם ומביאים התוס' ראי' לדבריהם בדמדרש מצינו דדריש גז"ז דכתיב אצל אברהם כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו וגו' וכתיב בפסוק דירמי' בטרם אצרך בבטן ידעתיו וכי' הרי דהאי בטרם אצרך קאי אאברהם ומבואר דמי שניכר במדותיו כבר בבטן בעודו תם לגמרי הוא יזכה ויצליח לצוות ולחנך את בניו בהשכל והבנה וזה אולי גם כוונת הפסוק שנוהגים לאומרו בברית ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמך ואמר לך בדמך חיי ואמר לך בדמך חיי וגו' ופרשו ז"ל דהני דמייך חד דם מילה וחד דם פסח דאחרי המילה שנעשית ברח הנימול בתמימות גמורה יכול פסח לבא שהמצוה לאוכלו עם סיפור יציאת מצרים בדיבור והסבר רב ולהיפך מי שאינו מל אסור בפסח דבלי תמימות של הברית לא יגיע להבנה של מצות הפסח וזה גם ענין ידיד בן ידיד שלמה בן אברהם שאברהם הראה את התמימות שלו בעקדה וממנו יצא שלמה החכם מכל אדם וגם אצל כל רך הנולד שנכנס לברית בתמימות גמורה על ידי זכות זו יוכל ליגדל לחכם גדול בתורה אכ"ר.

ויאמר אל בנותיו ואיו למה זה עזבתן את האיש קראן לו ויאכל להם (ב' כ').

וברש"י ד"ה למה זה עזבתן הכיר בו שהוא מזרעו של יעקב שהמים עולים לקראתו ע"ש ולכאורה מנ"ל דהכיר בו כן ואולי ה"ט דאם רק משום הכרת

הטוב שעזר את בנותיו פעם אחת הוי סגי דליתן לו מתנה או סעודה אחת וכדומה אבל שיקרא לו הביתה ויתן לו בתו לאשה צריך דבר מיוחד שישתלם לו לעתיד שלא ראינו כאן שביקש ממש שיעבור עבורו כדי ליתן לו בתו בשכר עבודתו ומ"ש מיעקב אבינו שגם הוא השקה צאן לבן ואעפ"כ לא נתן לו בנותיו עד שגם עבד עבודתו עבורו ע"כ פירש רש"י שהכיר בו שהמים עולים לקראתו וא"כ ודאי דכדאי לו לקחת חתן כזה לבתו בשכל פעם שיבאו להשקות הצאן יקל עליהן וירוויחו זמן וטורח רב וישתלם לו וכדאי להתחתן מיד עמו ואולי במה שהוסיף רש"י שהכיר ע"י שהמים עולים לקראתו שהוא מזרעו של יעקב בא גם לרמז כאן דיתרו היה מעולה יותר מלבן דבאמת גם יעקב כשהשקה צאן לבן היו המים עולים לקראתו ואעפ"כ לא התחשב לבן בזה וכפאו לעבוד עבור בנותיו אבל יתרו נתחשב בזה ונתן בתו למשה מיד.

וילך משה וגו' ואשוכה אל אחי וגו' ואראה העורם חיים וגו' ויאמר ה' אל משה במדין לך שב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך (ד' י"ח).

צריך להבין מה היתה כוונת משה לראות באחיו העורם חיים וכי חשב שאפשר שכולם מתו והלא הקב"ה שלח אותו לשם להוציאם ועוד למה לא אמר ליתרו האמת שרוצה לחזור למצרים מפני שקב"ה צוה אותו ועוד למה חזר ואמר לו הקב"ה שוב מצרימה שמתו כל האנשים הלא כבר צוה לו במשך פרשה ארוכה לפני כן ג' ו' ועתה לכה ואשלחך אל פרעה וגו' ונראה דמשה בא ליתרו ואמר לו שהוא מצווה מהקב"ה לילך למצרים אלא דיש לו שם חשש סכנת נפשות מפני מלשינות דתן ואבירם וא"כ הוא פטור מהמצוה דבכל התורה כולה פק"נ דוחה את המצוה וזה מה שאמר ואראה העורם חיים דקאי אדתן ואבירם ואם חיים אז אחזור מיד לכאן וע"ז בא הקב"ה והוסיף לו צווי ובשורה דאח"כ דאילו היו חיים אז היה פטור ממצות שליחות הראשונה אבל בישר לו הקב"ה עתה ובמדין דוקא ולא לפני כן במעשה הסנה דטענה זו של משה רק עתה במדין אצל יתרו הוא דגילה אותה ואמר לו הקב"ה דאין כאן פק"נ שכבר מתו שנעשו עניים ואין דבריהם מתקבלים עוד ואינם יכולים להלשין עליו וממילא מצות שליחות במקומה עומדת.

קול דודי כללים וענינים - סימן ז'

אל תספ וגו' ושוב כתיב [י"א א'] ויאמר ה' אל משה עוד נגע אחד וגו' אחרי כן ישלח אתכם מזה וגו' ועוד כתיב [י"א ד'] ויאמר משה כה אמר ה' כחצות לילה וגו' ומת כל בכור וגו' ולבסוף כתיב [י"א ט'] ויאמר ה' אל משה לא ישמע עליכם פרעה למען רבות מופתי וגו' הרי דהאי לא ישמע עליכם פרעה וגו' כתיב להדיא על העתיד דעדיין לא התחילה מכת בכורות וכתיב בפירוש שהקב"ה גרם לפרעה שלא ישמע למען רבות מופתי וגו' דהא דמעצם המכות לא נכנע מעצמו הוא דבא לו מתוך גובה לב וגאווה ומן השמים הסירו ממנו רק הפחד מן העתיד וממילא לא חשב חשבונות שיוכלו לשנות קשיות לבו שהיתה מרת עצמו מתחילה ועד סוף.

וכן מוכח עוד מהא דכתיב אח"כ [י"ב ב'] ויקם פרעה לילה וגו' מפרש רש"י ד"ה ויקם פרעה וז"ל ממטו עכ"ל הרי דאף דהתרה משה על מכת בכורות ושמע שימותו לא פחד כלל אלא הלך לשכב על מטו כמו בכל לילה אחרת דנתקשה לבו מלהאמין ורק אחר המכה האחרונה זו של מיתת בכורות הוא נדננע לפניו ית' והוציא את ישראל כפי בקשת משה בכל הפרטים ואעפ"כ מיד חזר מעצמו לסורו שלא לפחד מן העתיד ורדף אחריהם עד שנגמר עונשו בקריעת ים סוף.

ובאמת ענין זה ללמוד ממה שקורה על האדם כדי לדון ולהאמין על העתיד היא מדה שגם ישראל במדבר לא זכו לה ולא היו שלמים במדה זו דאחרי יצ"מ בנסים גלויים היו מתרעמים כשראו מצרים רודפים אחריהם ואחרי קריעת ים סוף עוד נתקשו להאמין שיהיה להם מים ומוזון וכי' ועד ביאתם לגבולות הארץ מרדו בלי להתבונן דאם הקב"ה הוציא אותם ונתן להם התורה בנסים ונפלאות גם ית' להם הארץ וישמרם מן העמים ומעמלק וכי' ויש אולי לומר דבזה תלוי בעצם ההבדל שבין יראת הרוממות לבין יראת העונש דסתם יראה היא יראה על העתיד יראת העונש ויראת הרוממות היא על ההווה הפחד מרוממות הא-ל[.]

ישראל מצלאת מצד עצמו אלא משום שכך היה כפוי מן השמים מה היה עליו לעשות.

והנה הרמב"ן כותב אהאי קרא דואני אקשה וגו' וז"ל והטעם הישנו כי היו חצי המכות עליו בפשעו כי לא נאמר בהן רק ויחזק לב פרעה [ז' י"ג כ"ב ח' ט"ו] וכבר פרעה את לבו [ח' כ"ח ט' ו'] הנה לא רצה לשלחם לכבוד השם אבל כאשר גברו המכות עליו ונאלץ לסבול אותם רך לבו והיה נמלך לשלחם מכבוד המכות לא לעשות רצון בוראו ואז הקשה ה' את רוחו וכי'.

והיה נראה לפרש דהכוונה שגוף המכות באמת שברו את גאוותו הישנו לפניו ית' ובשעה שהיתה המכה בתוקפה היה דעתו באמת לשלח את ישראל שראו יד ה' החזקה אלא דלאחר שהוסיפה המכה כפי שביקש ממש אף דהיה ראוי לו להבין שאם ראה כמה פעמים שהתראות משה תמיד מתקיימים וכל התראה מביאה מכה בפועל הרי שדברי משה אמת הם והיה לו לפחד מהתראותיו על מכות העתידות לבא עוד עליו החשבון הזה ללמוד מן העבר כדי לפחד מן העתיד והיינו להאמין שיש מנהיג מלמעלה שבעדו ובידו להתגבר עליו פחד זה ואמונה זו הסייר הקב"ה מלבו ונמצא דבכל פעם לאחר גמר המכה הא דחזר למרדו שלא ליכנע ולא לקבל עולו ית' לא נגרם לו ע"י כובד לב מיוחד שהוכחד עליו מן השמים אלא מעצמו היה שמן השמים גרמו לו רק שלא להשתנות ממה שהיה עד שהתחילו המכות ולהבין שיש לעשות חשבונות על העתיד והמשך לתלות הכל במקרה ושפיר שייך להענישו על רעתו שהיא היתה לגמרי מעצמו וזה פירוש הפסוק אקשה את לב פרעה והרבינו אהאי וגו' דקשיות הלב שנשתלחה בלבו גרמה שלאחר כל אית לא חשב על העתיד כלל וחזר בו מעצמו ולא האמין שמה שקרה כבר הוי סימן שיקרה עוד וממילא גרם בזה להרבות האותות עד שיכנע לבו.

ומפורש לכאורה להדיא כן בפרשת בא דאחרי שנגמרה מכת חושך כתיב [י' כ"ח] ויאמר לו פרעה לך מעלי השמר לך

ואני אקשה את לב פרעה והרבינו אהאי וגו'

הרמב"ם [פ"ו ה"ה מתשובה] מקשה אהא דנענשו המצריים על שמרו חיי ישראל בקושי השעבוד וכותב וז"ל בא"ד והלא כתוב בתורה ועבדו וענו אותם הרי גז"ל על המצריים לעשות רע וכי' ולמה נפרע מהן לפי שלא גזר על איש פלוני הידוע וכי' וכן אותם המצריים כל אחד ואחד מאותם המצריים והמירעים לישראל אילו לא רצה להרע להם הרשות בידו וכי'.

ולפי דבריו עדיין קשה למה נענש פרעה שהרי עליו כתיב כאן ואני אקשה את לב פרעה וגו' הרי דנתיחד בפירוש בגזירה זו שיתקשה בחטאו וא"כ אזלה בחירתו שיוכל לשוב בו.

והראב"ד שם משיג על דברי הרמב"ם וכותב דאיכא טעם אחר לדבר וז"ל בסו"ד כי הבורא אמר ועבדו וענו אותם והם עבדו בהם בפרך והמיתו מהם וטבעו מהם כענין שנאמר [זכרי' א' ט"ו] אני קצפתי מעט והם עזרו לרעה לפיכך נתחייבו עכ"ל.

וגם לדבריו דראויים המצרים לינעש עונשין קשים על רשעתם שהוסיפו להרשיע מדעת עצמם למה בא להם הענין דרך קשיות לב פרעה שסירב מליתן לישראל לצאת ה"ל להעניש את המצרים בכל המכות לכוונת עונש ויסורים המגיע להם או לכה"פ שיהיו תשע מכות הראשונות מייסרים אותם בתורת עונש בלי שום צורך ציווי להוציא ישראל משם ורק לפני העונש האחרון להתרות את פרעה עתה תן להם לצאת ואם לאו ימותו הבכורות.

ומהא דאמרה תורה פעם אחר פעם דמן השמים נגרם לפרעה שיתקשה לבו על כל מכה ומכה משמע דאי היה נכנע מיד אחר המכה הראשונה ליתן לישראל לצאת כבר יצא ידי חובתו ולא היה ראוי לינעש עוד נמצא דעיקר סיבת ריבוי המכות הוא מה שנמנע מליכנע ולתת לישראל לצאת ומן השמים הוא דנתעבב וא"כ הדרא קושיא לדוכתא הא כתבה תורה ואני אקשה את לב פרעה והרבינו אהאי וגו' הרי מפורש דהקב"ה אקשה את לבו כדי להרבות בו אותות העונשין ואמאי יכ"כ מניע לו אם לא היה העיכות לעכב